

SERENELA
GHITEANU
ÎNAINTE DE
APOCALIPSĂ

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Pot să-mi închipui o societate în care nimeni nu se va interesa de o Europă distrusă, uitată, disprețuită. E un coșmar, dar totodată și o posibilitate. —MIRCEA ELIADE

Le souvenir d'une certaine image n'est que le regret d'un certain instant. —MARCEL PROUST

Înainte de apocalipsă

Era o perioadă dinaintea laptopurilor la ore, a rețelelor de socializare după ele, când știrile veneau din ziare, iar cunoașterea venea din cărți. — JULIAN BARNES

Ziua începe scrâșnit când e înnorat, dependența de lumina soarelui ți-a rămas, degeaba aprinzi becuri, efectul nu e același, amâni cafeaua și deschizi geamul larg, pui ceva pe tine și începi să îți miști corpul, nu faci gimnastică, ci doar te miști ca o insectă care a ieșit din pământ și se dezmorește. Respiri adânc și îți reciti *mantra*, apoi deschizi ochii și cauți cu privirea frunzișul copacilor. Știi că trebuie să îi privești cu respect și cu admirație, dacă nu fac parte din regnul tău nu înseamnă că nu au inteligența lor.

Ai trecut de etapa cu literatura de dezvoltare personală, ți-ai creat propria rețetă de supraviețuire în această lume în care crezi în Dumnezeu, dar nu te duci la slujbă, știi cum ar trebui să mănânci sănătos, dar nu respecti multe dintre reguli, mai ai în casă, totuși, un televizor, îl deschizi seara pentru foarte puțin timp și numai pe anumite canale, la anumite ore, știi cum trebuie să îți gestionezi emoțiile negative, dar nu îți reușește de prea multe ori.

Renunți la cafea și pui apa la fiert pentru o cană de cacao, renunți la cereale și scoți din dulap niște covrigei dietetici, apoi din frigider un măr și o portocală și te decizi chiar să fierbi un ou. Zahărul a dispărut de mult din bucătăria ta, dar asta nu înseamnă că o dată pe lună nu îți oferi o casoletă cu baclavale mici, din supermarket. Te irită emisiunile de la TV cu „chefi“, în care s-a ajuns să se vorbească despre orice numai despre o mâncare cât de cât normală nu. Obsesia

mâncării e criticată peste tot, dar cultul ei e cu atât mai prezent. Noroc că tu nu ai cont pe rețelele de socializare, nu ai căzut în capcana asta. Un dram de libertate.

Telefonul sună și Mihnea, fostul tău coleg de liceu, te anunță că a murit profesorul Livescu. Îți dă detalii despre înmormântare, care are loc peste câteva ore, iar tu promiți că vei veni. Uiiți să îl întrebi de unde are numărul tău de telefon. Livescu fusese profesorul vostru de română și un adevărat personaj al orașului. Se retrăsese demult, nu mai primise vizite, nu mai publicase cărți și articole, nimeni nu știa ce făcuse. Nu avusese copii, doar o soție mult mai tânără.

*

Nu puteai să știi niciodată la ce oră apare. Te trezeai cu ea din senin, te bulversa, deși o aveai în minte de la apariția anterioară, nu aveai cum să o uiți, ți-era teamă și ți-era scârbă de ea și știai că nu o poți evita, făcea parte de atâta timp din peisaj încât părea că va exista mereu, că e dincolo de moarte.

Un miros fetid o preceda sau un țipăt de durere, te îndreptai brusc de spate, îți duceai mâna la geantă, ca și cum ceva ți-ar fi amenințat imediat portofelul, deși nu era nimeni lângă tine, piața întreagă simțea același lucru, om cu om, ea apărea de pe o străduță dintre blocuri, le schimba mereu, putea apărea de oriunde, dintre blocuri, deși nu locuia în vreunul din ele.

Fără vârstă, înaltă, asta o făcea și mai înfricoșătoare, purta suprapuse mai multe haine și o căciulă de blană mai mult roasă. Ochii albaștri, de un bleu murdar, privirea când lăptoasă, ca de muribund, când tăioasă, ca de asasin, un nas uscat, buze intrate în carne, înconjurată de peri țepoși, nu te puteai uita la ea mai mult de două secunde. Târa după ea un geamantan și mai multe sacoșe, iar în picioare avea niște cizme uriașe, indiferent de anotimp.

Nu articula cuvinte, doar mârâia și horcăia. Mânca mereu câte ceva și-ți crea teama că va crește și mai mare, și mai înaltă. Se oprea uneori, parcă atinsă de un gând, stătea pe loc câteva clipe sau câteva minute, apoi repornea și nu vedeai când dispare, ocupat fiind să o eviți cu privirea. Era numită, desigur, *Nebuna*.

Nimeni nu o băga în seamă, deși toți erau atenți să nu ajungă în apropierea ei la mai puțin de trei-patru metri, toți o supravegheau cu coada ochiului, în vreme ce ea nu privea pe nimeni în mod special, părea că are un drum al ei, poate resimțea și ea teamă și scârbă față de noi, semenii ei, dar trebuia să își facă veacul printre noi, ferindu-se și ea de noi, *să își facă veacul* în sens propriu, poate, căci tinerețea ei se ducea cu siguranță în alt secol.

Paradoxal, părea în egală măsură și foarte reală, dar și ireală.

*

Când ai creat Paper&Book-Shop în fosta casă a bunicilor, unde și locuiai, nimeni nu a crezut că vei putea trăi din asta. Anticariat, dar și loc unde puteai face xeroxuri și printa documente de pe net și de pe stickuri ar fi fost ceva sortit eșecului dacă nu te-ai fi aflat atât de aproape de centrul orașului, pe o străduță la vedere. Sau dacă ar mai fi existat un alt anticariat în oraș. Sau dacă nu ai fi știut să îți aduci public pentru vânzarea de carte, organizând în fiecare săptămână seri de lectură gratuite pentru copii. Unele cunoștințe îți sugerau că te-ai ratat, cu studiile pe care le aveai, în această pseudoafacere, cum o numeau ei, care îți asigura doar un trai la limita decenței. Tu considerai că ești liberă și ceva mai departe de o lume urâtă.

Mihnea fusese dragostea ta din liceu, o poveste nevinoată, cum erau pe atunci, dar în ciuda faptului că făcuse facultatea târziu, la „fără frecvență“, după un episod de alcoolism, era un tip popular în oraș pentru că ajunsese,

printr-un concurs de împrejurări și prin felul lui de a se plia pe oportunități, directorul unuia din posturile de televiziune locale. Era în relații foarte bune cu toate partidele. Vă întâlneai din întâmplare, pe la vreun eveniment cultural, el era fals curtenitor cu tine, tu păstrai distanța și încercai să nu lași să se vadă cât de dezamăgită ești de el.

Când erai adolescentă, te îmbrăcai ca o doamnă de altădată, ca să fugi de rochiile care se găseau în magazine la sfârșitul anilor '80. Găsiseseși la bunica niște catifele, cu care te-ai dus la croitoreasă, găsiseseși niște rochii de-ale ei în stare foarte bună și îi purtai inclusiv bijuteriile. Moda *vintage* era departe, în viitor, dar ieșeau în evidență și evitai astfel hainele croșetate, pe care le purta toată lumea. Cumpărai cărți „la pachet“, din librărie, și mai ales de la anticariate. Pe atunci, erau patru anticariate în oraș. Nu te gândeai că vei deveni într-o zi anticară. În nebunia anilor '90 nu te-ai pierdut, ci ai făcut studii după studii, așa cum alții își umplu camera toamna. Ai încercat să lucrezi în învățământ, dar după câțiva ani ai abandonat. Ai lucrat apoi ca bibliotecară, deși era un job sub calificarea ta. După moartea bunicii și-a venit ideea anticariatului. Deja orașul nu mai avea nici unul.

Sunt zile în care nu intră în magazinul tău decât câțiva oameni. Printre caietele cu foi albe, creioanele cu vârful ascuțit perfect și cărțile vechi, te simți ca un faraon în piramida lui, desigur, păstrând proporțiile! Te gândești uneori că vei fi găsită într-o zi, mumificată, iar oamenii aceia ai viitorului vor încerca să descifreze cărțile, dar nu vor fi în stare. Am intrat deja în lumea aceasta nouă, însă nu putem să o admitem cu toții.

Față de profesorul Octavian Livescu ai avut sentimente amestecate în liceu. Arăta ca un boier de altădată, vorbea cu totul altfel decât ceilalți profesori și făcea trimiteri la perioada interbelică de parcă o trăise el însuși. Se amăgea, poate, că are o a doua viață, în imaginație, acolo, într-o

România de altfel idealizată, cum aveam să constatăm mai târziu, dar le oferea și elevilor lui o lume ca variantă alternativă la aceea a dictaturii. Ce îi atrăgea pe elevi la orele lui nu erau lecțiile despre un scriitor sau altul, ci *lumea* despre care el vorbea, o lume liberă și strălucitoare, cea de dinainte de 1947. Le spunea anecdote din viața scriitorilor, le arăta fotografii de epocă, îi făcea să asculte la pick-up cântece cu Maria Tănase, Jean Moscopol și Cristian Vasile și nu l-au auzit niciodată adresându-se cuiva cu apelativul „tovarășe“.

Mai târziu, te-ai întrebat de ce își permitea aceste lucruri, dacă avea o protecție, dar nu ai avut vreun răspuns la întrebări. În vârtejul politic al anilor '90, profesorul Livescu nu s-a pronunțat în favoarea sau împotriva vreunui partid, iar neutralitatea lui te-a făcut să îl bănuiești că are ceva de ascuns. Apoi ai aflat că există multe nuanțe în viața cuiva și te-ai gândit că poate era doar circumspect ca să facă declarații publice într-o lume atât de haotică și care păstrase atât de mult din vechiul regim. Avea ceva de ascuns, sau era prea târziu pentru a-și mai permite elanuri revoluționare? Nimeni nu a știut. S-a pensionat înainte de termen și a dispărut din atenția publică. Era, oricum, vremea altora.

*

Traversam un nou „val“ pandemic, foarte puternic, dar la înmormântări nu controla nimeni câți oameni se strâng. Te-ai gândit că, după multă vreme, în care te-ai autoizolat, acum vei avea parte de socializare. De regulă, nu participai la înmormântări atunci când erai invitată. Acum însă nu puteai să nu te duci. Îi datorai prea mult din educația ta profesorului Livescu.

Curtea bisericii Sf. Treime este plină. Te-ai uitat la lumea venită, căutând un chip familiar. Foarte mulți necunoscuți, probabil foști elevi. Dintre profesorii voștri, se pare că doar două doamne mai rămăseseră în viață.

La vârsta de șaizeci de ani, soția lui Livescu arăta mult mai tânără. Zveltă, într-o rochie neagră din satin, cu voal dantelat pe frunte și încălțată cu pantofi cu tocuri subțiri, cu ochelari de firmă și un ruj de buze perfect aplicat, părea mai degrabă un manechin la defilare, pe tema *Văduva neagră – the soft mood*. Lângă ea, câteva persoane mai tinere se mișcau aferate, vorbind în șoaptă sau la telefon, ca niște ambasadori. Sicriul era închis și copleșit de crini.

Mihnea te salută în fugă, e cu o mini-echipă de filmare, carevasăzică are de gând să dea imagini la postul lui TV de la înmormântare, ce idee, după ce Livescu alesese anonimatul de atâta timp, dar puterea văduvelor mai tinere e mare.

*

Îți vine în minte casa profesorului Livescu, în care veneai în urmă cu treizeci de ani, o casă măreață cândva, acum parcă înghesuită, ca o haină prea purtată. În salonul mare se desfășurau meditațiile la care aveau acces doar cei mai buni elevi ai lui Livescu, niciodată mai mult de trei. Obișnuiați să vă așezați în jurul unei mese ovale, iar în spatele vostru, pe pereți, se înălțau rafturi cu cărți, până în tavan. În cameră plutea mereu un vag parfum de migdale, a cărui sursă nu ai aflat-o niciodată. În anii '80 nu existau bețișoare și lumânări parfumate! Când vă era sete, alături, pe o măsuță din lemn de mahon vă aștepta o carafă îmbrăcată în argint și niște pahare pe care nu ai fi știut să le apreciezi. Pe o canapeluță, o *causeuse* de fapt, dormea de multe ori un moțan negru, pe nume Brummel. Avea blana lucioasă și vă privea cu ochi reci atunci când se trezea. Cu ocazia asta ați aflat de la Livescu cine a fost George Bryan Brummel...

De Crăciun, în '88, Livescu v-a făcut cadou fiecăruia o carte. Tu ai primit poemele lui Rilke, pentru că, ți-a explicat profesorul, ar fi bine să „pui un bemol“ peste spiritul tău critic și să cultivi mai mult poezia. Din fericire, Mihnea urma să dea la facultatea de drept, așa că nu s-a aflat nici-

odată în acel grup de aleși pentru meditații. Puteai, deci, să te concentrezi pe figura lui Livescu, acasă mult mai degajat decât la liceu, dar îmbrăcat totuși la costum, impecabil și frazând ca în sala de clasă. Te simțeai acolo extraordinar, așteptai ziua meditației ca pe ziua privilegiată a săptămânii, și cu toate astea nu erai relaxată. Erăi încordată, încercând să fii mereu la înălțime.

Livescu era poarta de intrare într-o lume rafinată, care când ținea de interbelic, când de Occident, dar numai sub bagheta magică a profesorului, numai în spațiul acela, iar ieșirea în Realitate era traumatizantă. Deși știai foarte bine în ce lume trăiești în anii '80, sau poate tocmai de aceea, când ieșeau de la Livescu totul lua proporții apocaliptice. Tramvaiul suna hodorogit și se clătina, în el călătoreai alături de oameni cu priviri pierdute, copii sfrijiți, multe sacoșe, dar mai degrabă goale. Apoi acasă, în apartamentul de bloc, de multe ori aprindeai o lampă cu gaz atunci când „se tăia“ curentul, ca să înveți pentru a doua zi. La bucătărie, mama încerca să gătească ceva la un aragaz cu presiune mică. Te înfofoleai, apoi te băgai în pat, ca să nu mai simți frigul, și luai cu tine o carte. Lumina lămpii pâlpâia, doar cu un ceai te mai încălzeai. Era întuneric și pe stradă și te gândea că, dacă cineva ar privi de sus orașul sau chiar țara întreagă, ar vedea o *gaură neagră*, a *black hole*, pentru că luminițele de la lămpile cu gaz erau prea slabe ca să răzbească.

Atunci când ai reușit la concursul de la facultate, prima persoană pe care ai sunat-o a fost profesorul Livescu. Era o izbândă pentru că fuseseră mulți „pe loc“, iar tu veneai din provincie. Livescu a primit vestea ca și cum știa deja. Tu te-ai întrebat atunci dacă era chiar atât de sigur de tine sau dacă era doar foarte politicos, iar în realitate nu îi păsa prea tare. Dar voiai să afle cât mai repede că din toate fetele pe care le pregătise pentru Filologie doar tu ai reușit în anul acela. Vă tratase pe toate absolut la fel, deși tu ți-ai fi dorit să te distingă între ele. Dar el nu a făcut-o niciodată. Nici o

Cuprins

Înainte de apocalipsă

7

Casa-cochilie

26

Un tren fără Dumnezeu

40

Reîntâlnirea

48

Pandemic Story

57

Fotograme

66

Vocea pierdută

72

Ceasurile

78

Vizita

83

Aniversarea

92

Tunelul

97

Biblioteca

107

Cartierul Vechi	118
Celula	128
Seducătorul	132
Picături de ploaie și jazz	135
Mansarda cu lucarnă	138
Cărți poștale netrimise	144
<i>Le chat și alte istorii</i>	151
Hoțul de litere	161
Camera <i>mauve</i>	169
Tabloul	176
<i>Se souvenir de Proust</i>	186
Sonatina	188
Seară de iarnă	193
La mare	199
Anticamera	202
Sfântul Anton de Padova	206